

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS ATZINUMS

(2005. gada 17. marts)

pēc Eiropas Savienības Padomes lūguma, attiecībā uz ierosinājumu Padomes lēmumam par to, kā parakstīt Hāgas Konvenciju par piemērojamo likumu dažām tiesībām, kas attiecas uz starpnieku turētiem vērtspapīriem (COM(2003) 783 galīgais)

(CON/2005/7)

(2005/C 81/08)

Ievads

1. Eiropas Centrālā banka (ECB) 2005. gada 31. janvārī ir saņēmusi Eiropas Savienības Padomes lūgumu sniegt atzinumu attiecībā uz ierosinājumu Padomes lēmumam par to, kā parakstīt Hāgas Konvenciju par piemērojamo likumu dažām tiesībām, kas attiecas uz starpnieku turētiem vērtspapīriem (tālāk tekstā – “ierosinātais lēmums”) (¹).
2. ECB kompetence sniegt atzinumu ir pamatota Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 105. panta 4. punkta pirmajā ievilkumā. Ierosinātā lēmuma vienīgais mērķis ir atļaut Konvencijas parakstīšanu Kopienas vārdā. Ierosinātais lēmums ir ierosināts Kopienas akts Līguma 105. panta 4. punkta izpratnē šādu iemeslu dēļ:

— starptautisks nolīgums ir saistošs Kopienai un ir Kopienas tiesību neatņemama sastāvdaļa (²); un

— Kopienas iestādes lēmums, kas atļauj Kopienas vārdā parakstīt starptautisku nolīgumu, kuram būs tiesiskas sekas Kopienā, pats par sevi ir Kopienas akts (³).

Konvencija tieši attiecas uz ECB un Eurosistēmas kompetences jomām, jo tā:

- i) var ietekmēt euro zonas tīrvērtes un maksājumu sistēmu vienmērīgu, efektīvu un drošu darbību (Līguma 105. panta 2. punkts, kā arī Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 3.1. pants un 22. pants); un
- ii) var ietekmēt euro zonas monetārās politikas noteikšanu un īstenošanu (Līguma 105. panta 2. punkts un Statūtu 3.1. pants), jo īpaši, ņemot vērā Eurosistēmas pienākumu kredītooperācijas veikt uz atbilstoša nodrošinājuma pamata (Statūtu 18.1. pants).

(¹) COM(2003) 783 galīgais.

(²) Skatīt, piemēram, Eiropas Kopienų Tiesas 1974. gada 30. aprīļa spriedumu (Lieta C-181/73 R & V. *Haegeman* pret Beļģiju [1974] ECR I-449), 5. punkts.

(³) Skatīt, piemēram, Eiropas Kopienų Tiesas 1994. gada 9. augusta spriedumu (Lieta C-327/91 Francijas Republika pret Eiropas Kopienų Komisiju [1994] ECR I-3641), 15. līdz 17. punkts.

ECB tāpat norāda, ka Konvencija, ja Kопiena to parakstīs un ratificēs, pēc tās stāšanās spēkā tieši ietekmēs nozīmīgus Kопienas tiesību aktu noteikumus, par kuriem pagātnē notikusi apspriešanās ar ECB un Eiropas Monetāro institūtu (EMI) ⁽¹⁾.

ECB Padome šo atzinumu ir pieņēmusi saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas reglamenta 17.5. panta pirmo teikumu.

3. Konvencijas mērķis ir izveidot vispārēji piemērojamu tiesību normu kolīziju sistēmu, kas nosaka piemērojamos likumus jautājumiem, kuri attiecas uz starpnieka turētā vērtspapīru kontā kredītētu vērtspapīru (tālāk tekstā – “dematerializēti vērtspapīri”) turēšanu, nodošanu vai izmantošanu nodrošinājumam starptautiskā kontekstā. Kā norādīts Konvencijas preambulā, Konvencijas pieņemšanu nosaka vajadzība arvien pieaugošajā pasaules finanšu tirgū nodrošināt juridisku noteiktību un paredzamību attiecībā uz tādiem vērtspapīriem piemērojamo likumu, kuri mūsdienās parasti tiek turēti, izmantojot tūrvērtes un norēķinu sistēmas vai citus starpniekus, kā arī vēlme samazināt juridisko risku, sistēmas risku un saistītās izmaksas, lai veicinātu starptautisku kapitāla plūsmu un piekļuvi kapitāla tirgiem. Konvencijas būtība ir izklāstīta 4. panta 1. punktā. Saskaņā ar šo normu Konvencijā ietvertajiem jautājumiem piemērojami likumi ir tās valsts likumi, par kuriem attiecīgais starpnieks un konta turētājs nepārprotami vienojušies, ka tie attieksies uz to konta līgumu, vai tās valsts likumi, kuri minētajā līgumā nepārprotami norādīti kā tādi, kas piemērojami attiecīgajiem jautājumiem. Šo pamatnoteikumu ierobežo tā sauktā “patiesā stāvokļa pārbaude”, jo Konvencija prasa, lai attiecīgajam starpniekam vienošanās laikā šajā valstī būtu birojs, kas veic uzņēmējdarbību vai citas regulāras darbības vērtspapīru kontu uzturēšanai (tālāk tekstā – “atbilstoša biroja prasība”). Tādējādi Konvencija izveido tiesību normu kolīziju sistēmu, kas galvenokārt pamatojas uz attiecīgā starpnieka un konta turētāja vienošanās brīvību, uz ko attiecas tikai atbilstoša biroja prasība, kuras mērķis ir novērst pilnībā neierobežotu izvēli. Konvencija nosaka trīs papildus noteikumus piemērojamo likumu noteikšanai gadījumos, ja konta līguma puses nav nepārprotami izvēlējušās piemērojamo likumu.

4. Konvencija nosaka ne tikai to, kādus likumus piemēro no vērtspapīru kredītēšanas vērtspapīru kontā vai no starpnieku turētu vērtspapīru atsavināšanas radušos tiesību tiesiskajam saturam un sekām pret starpnieku. Tā turklāt nosaka, kādus likumus piemēro no šādas kredītēšanas vai atsavināšanas radušos tiesību tiesiskajam saturam un sekām pret trešajām personām, tostarp arī to, vai personas tiesības uz starpnieku turētiem vērtspapīriem izbeidzas vai arī tai ir prioritāte attiecībā uz citu personu tiesībām. Tāpat, ņemot vērā to, ka starptautiskuma prasība Konvencijas 3. pantā plaši definēta, kā visi gadījumi, kas saistīti ar dažādu valstu likumu izvēli, Konvencija tiks piemērota ne tikai tradicionālajos tiesību normu kolīzijas gadījumos, bet arī gadījumos, kas saistīti ar dematerializētiem vērtspapīriem ar ārvalstu elementu (skatīt Hāgas Konvencijas par piemērojamo likumu dažām tiesībām, kas attiecas uz starpnieku turētiem vērtspapīriem Paskaidrojuma ziņojuma (tālāk tekstā – “Hāgas Konvencijas ziņojums” 3-1. līdz 3-5. punktu, kā arī 3-8. un 3-9. punktu, kas izskaidro starptautiskuma prasības piemērošanas jomu).

⁽¹⁾ Skatīt ECB 2001. gada 13. jūnija Atzinumu CON/2001/13 pēc Eiropas Savienības Padomes lūguma par ierosinājumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par finanšu nodrošinājuma līgumiem (OV C 196, 12.7.2001., 10. lpp.), EMI Atzinumu CON/96/09 saistībā ar ierosinājumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par norēķinu galīgumu un nodrošinājumu (OV C 156, 21.5.1998., 17. lpp.) un EMI Atzinumu CON/96/02 pēc Eiropas Savienības Padomes lūguma saskaņā ar Eiropas Kопienas dibināšanas līguma (Līguma) 109.f panta 6. punktu un EMI Statūtu 5.3. pantu par grozīto Komisijas ierosinājumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kredītiestāžu reorganizāciju un likvidāciju (OV C 332, 30.10.1998., 13. lpp.)

Vispārīgi apsvērumi

5. ECB atzīst to, ka ir ārkārtīgi svarīga iepriekšēja juridiska noteiktība attiecībā uz piemērojamiem likumiem par starpnieka turētu dematerializētu vērtspapīru turēšanu, nodošanu vai izmantošanu nodrošinājumam starptautiskā kontekstā un ka ir ārkārtīgi svarīga tādu sistēmas risku samazināšana, kuri var rasties, ja ir neskaidrības šajā jautājumā. ECB tāpat atzīst tādas vispārēji piemērojamas un vienādotas tiesību normu kolīziju sistēmas, kāda ir Konvencija, priekšrocības gan Eiropas, gan pasaules finanšu tirgu efektivitātes un elastīguma veicināšanā. Tādēļ ECB principā atzinīgi novērtē mērķus, kurus vēlas sasniegt Konvencija.
6. Kad notika apspriešanās ar ECB par Nodrošinājuma direktīvu ⁽¹⁾, ECB norādīja: "ECB atbalsta juridiskas noteiktības radīšanu attiecībā uz dematerializētu aktīvu pārrobežu izmantošanu, ieviešot skaidrus un vienotus noteikumus par šādu aktīvu atrašanās vietas noteikšanu, pamatojoties uz Norēķinu galīguma direktīvas principiem un tos izstrādājot tālāk. Tas ne tikai veicinās to operāciju efektivitāti, kas vajadzīgas vienotas monetārās politikas īstenošanai, kuras ietvaros Eurosistēma darījumu partneriem piešķir līdzekļus pretī saņemot nodrošinājumu gan iekšzemes, gan starptautiskā kontekstā, bet uzlabos arī to operāciju efektivitāti un juridisko noteiktību, ar kuru palīdzību tirgus dalībnieki šos līdzekļus sadala tirgū, veicot tādus darījumus savā starpā, kas atbilst to individuālajam līdzekļu pārpalikumam vai deficītam. Šajā sakarā, ņemot vērā Hāgas Privāttiesību konferences līmenī notiekošo diskusiju par konvencijas projektu attiecībā uz "piemērojamiem likumiem tādu vērtspapīru atsavināšanai, kurus tur izmantojot netiešas turēšanas sistēmas", ECB aicina iesaistītās puses, jo īpaši dalībvalstis, rast risinājumu, kas atbilst gan ierosinātās direktīvas 10. panta principiem, gan Norēķinu galīguma direktīvas 9. panta 2. punkta principiem." ⁽²⁾
7. ECB tāpat norāda, ka Kopiena pamatoti centusies risināt problēmas, kas saistītas ar tradicionālo *lex rei sitae* principu piemērošanu dematerializētiem vērtspapīriem, izstrādājot tiesību normu kolīzijas noteikumus, kas atsakās no caurskatāmības ("look-through") metodes un nosaka piemērojamos likumus, pamatojoties uz vietu, kur attiecīgais konts atrodas, ir reģistrēts vai tiek turēts.

Šajā sakarā ECB norāda uz kopienas tiesību aktiem par maksājumu un norēķinu sistēmām ⁽³⁾, maksātspējas procedūrām ⁽⁴⁾, apdrošināšanas sabiedrību ⁽⁵⁾ un kredītiestāžu ⁽⁶⁾ sanāciju un likvidāciju, kā arī tiesību aktiem par finanšu nodrošinājuma līgumiem ⁽⁷⁾.

8. ECB tāpat norāda uz to, ka Konvencijas autoru izstrādātā sistēma ievērojami atšķiras no tiesību normu kolīzijas sistēmas, ko pašlaik dalībvalstīs piemēro dematerializētu vērtspapīru daudzpakāpju turējumiem un kas ir pamatota uz iepriekš minētajiem Kopienas tiesību aktiem. ECB ņem vērā Hāgas Konvencijas ziņojumā izklāstītos šīs atšķirības iemeslus (skatīt Int-41. līdz 46. punktu, 4-4. punktu un 4-24. līdz 4-25. punktu). ECB apzinās arī to, ka arvien integrētākā pasaules finanšu sistēmā dažreiz var būt grūti noteikt vērtspapīru konta atrašanos konkrētā jurisdikcijā tiesību normu kolīzijas mērķiem. ECB ņem vērā grūtības, kas šajā sakarā rodas finanšu tirgus dalībniekiem, kuri darbojas pāri robežām, un ECB vēlas konstruktīvi palīdzēt vispārīgi piemērojamas un vienotas sistēmas izveidošanā.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 6. jūnija Direktīva 2002/47/EK par finanšu nodrošinājuma līgumiem (OV L 168, 27.6.2002., 43. lpp.).

⁽²⁾ Skatīt 6. un 9. punktu ECB Atzinuma CON/2001/13.

⁽³⁾ Skatīt 9. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 19. maija Direktīvā 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās (OV L 166, 11.6.1998., 45. lpp.; tālāk tekstā - "Norēķinu galīguma direktīva"). Skatīt arī ĒMI Atzinumu CON/96/09.

⁽⁴⁾ Skatīt 14. panta trešo ievilkumu Padomes 2000. gada 29. maija Regulā (EK) Nr. 1346/2000 par maksātspējas procedūrām (OV L 160, 30.6.2000., 1. lpp.).

⁽⁵⁾ Skatīt 25. panta c) punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 19. marta Direktīvā 2001/17/EK par apdrošināšanas uzņēmumu sanāciju un likvidāciju (OV L 110, 20.4.2001., 28. lpp.).

⁽⁶⁾ Skatīt 24. panta 31. panta trešo ievilkumu Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 4. aprīļa Direktīvā 2001/24/EK par kredītiestāžu sanāciju un likvidāciju (OV L 125, 5.5.2001., 15. lpp.). Skatīt arī ĒMI Atzinumu CON/96/02.

⁽⁷⁾ Skatīt Direktīvas 2002/47/EK 9. panta 1. punktu saistībā ar 2. panta 1. punkta h) apakšpunktu. Skatīt arī ĒMI Atzinumu CON/2001/13.

9. Tomēr ECB uzskata, ka pašreizējie Kopienas tiesību akti ir ievērojami veicinājuši juridisko noteiktību un samazinājuši sistēmas riskus Kopienā. Tādēļ vajadzīgs rūpīgi izvērtēt, vai Konvencijas metode būtiskos jautājumos sniegs lielāku juridiskās noteiktības pakāpi un aizsardzību pret sistēmas riskiem kā pastāvošie Kopienas tiesību akti. ECB uzskata, ka Konvencija šajā sakarā rada virkni potenciāli nozīmīgu jautājumu, kas pirms lemšanas par pastāvošās sistēmas aizstāšanu ar Konvencijas sistēmu prasa tālāku izvērtējumu no Kopienas puses. ECB ierosina šos jautājumus ietvert Konvencijas ietekmes visaptverošā novērtējumā no Kopienas viedokļa (skatīt 20. punktu).

Īpaši apsvērumi

Piemērojamo likumu dažādība vienā sistēmā vai depozitārijā

10. Kā norādīts agrākajos atzinumos par nacionālo tiesību aktu projektiem, kas ievieš Nodrošinājuma direktīvu, ECB vēlas uzsvērt to, ka visām likumdošanas procesā iesaistītajām pusēm ir jāizvērtē Konvencijas iespējamo ietekmi uz sistēmu stabilitāti un nodrošinājuma darījumu regulējumu, lai novērstu pašreizējā aizsardzības līmeņa pamazināšanos. Tas var ietvert, cita starpā, to, ka piemērojamo likumu, kas saistīti ar īpašumtiesībām attiecībā uz vērtspapīriem, kurus tur sistēmiski nozīmīgu sistēmu kontos (jo īpaši vērtspapīru norēķinu sistēmas, ko vērtē un izmanto Eurosistēma) izvēle tiek ierobežota līdz likumiem, kas reglamentē šo sistēmu, kā arī citus pasākumus, kas izveidoti, lai nodrošinātu sistēmas galīgumu, noteiktību un pārskatāmību⁽¹⁾. Šajā sakarā ECB vērs uzmanību uz "Vērtspapīru tirvērtes un norēķinu standartiem Eiropas Savienībā", kurus publicējusi ECB un Eiropas Vērtspapīru regulatoru komiteja (EVRK) (tālāk tekstā - "ECBS-EVRK standarti")⁽²⁾. Šie standarti ietver vērtspapīru tirvērtes un norēķinu drošības, stabilitātes un efektivitātes principus. 1. standarts nosaka, ka vērtspapīru tirvērtes un norēķinu sistēmām un to sasaistēm ir pamatots, skaidrs un pārskatāms juridiskais pamats attiecīgajās jurisdikcijās. Kā norādīts ECBS/EVRK 2004. gada 15. septembra ziņojuma 15. lpp. šis standarts, kurš, cita starpā, adresēts centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (CVD) un nozīmīgiem vērtspapīru kontu turētājiem, paredz, ka sistēmas riska mērķiem jāveicina noteikumu saskaņošana, lai samazinātu atšķirības, kas rodas dažādu nacionālo noteikumu un tiesisko sistēmu dēļ. Jo īpaši dažādu jurisdikciju noteikumu piemērošana vienā sistēmā palielina juridisko sarežģītību un iespējams varētu ietekmēt sistēmas stabilitāti. Norēķinu galīguma direktīva ir samazinājusi šos riskus, nosakot skaidrus noteikumus par likumiem, ko izmanto sistēmas reglamentēšanai, un likumiem, ko izmanto, lai reglamentētu maksātspējas situācijā esoša dalībnieka tiesības un pienākumus. Līdzīgi, saistībā ar sistēmu izvēlēto jurisdikciju skaitam jābūt pēc iespējas mazākam. Saskaņā ar juridisko risku analīzi var būt ieteicams izvēlēties tikai vienu tiesību sistēmu, lai reglamentētu dalībnieku kontos sistēmā turēto vērtspapīru īpašumtiesību aspektus, un vienu sistēmu, lai reglamentētu sistēmas un tās dalībnieku attiecību līgumiskos aspektus. Ideālā gadījumā izvēlētie likumi ir identiski likumiem, kas reglamentē sistēmu, lai nodrošinātu sistēmas galīgumu, noteiktību un pārskatāmību. (skatīt ECBS/EVKR 2004. gada septembra ziņojumu, Nr. 37).
11. Saskaņā ar pašreizējo Kopienas režīmu, jurisdikcija, kuras likumi reglamentē vērtspapīru norēķinu sistēmu (VNS) vai CVD sakrīt ar jurisdikciju, kuras likumi reglamentē to tiesību īpašumtiesību aspektus, kas izriet no šajā VNS vai CVD turētājiem dematerializētajiem vērtspapīriem, tādējādi nodrošinot juridisko noteiktību un pārskatāmību, kā arī novēršot sistēmas riskus. Salīdzinot ar pastāvošo režīmu, nav skaidrs, vai Konvencija, kura iespējams var uzlabot juridisko noteiktību saistībā ar praktiskajām grūtībām vērtspapīru konta atrašanās vietas noteikšanā tiesību normas kolīzijas mērķiem, tajā pašā laikā neradīs juridisku nenoteiktību, pieļaujot atšķirīgu piemērojamo likumu kolīzijas vienas VNS vai CVD ietvaros. Nosakot no dematerializētiem vērtspapīriem izrietošām tiesībām piemērojamos likumus,

⁽¹⁾ Skatīt 13. punktu ECB 2003. gada 26. jūnija Atzinumā CON/2003/11 pēc Austrijas Federālās Tieslietu ministrijas lūguma par Federālā likuma projektu, ar kuru ievieš Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 6. jūnija Direktīvu 2002/47/EK par finanšu nodrošinājuma līgumiem. Skatīt arī 13. punktu ECB 2004. gada 4. augusta Atzinumā CON/2004/27 pēc Beļģijas Finanšu ministrijas lūguma par likuma projektu par finanšu nodrošinājumu un dažādiem nodokļu noteikumiem saistībā ar *in rem* nodrošinājuma līgumiem un aizdevumiem finanšu instrumentiem.

⁽²⁾ Pieejami www.ecb.int un www.cesr-eu.org.

pamatojoties uz likumiem, kurus VNS vai CVD un tā kontu turētāji izvēlējušies līgumā, teorētiski var nozīmēt to, ka vienā VNS vai CVD šos īpašumtiesību aspektus reglamentē dažādi likumi, tostarp viens vai vairāki tādu jurisdikciju likumi, kuras nav VNS vai CVD atrašanās vietas jurisdikcija, vai pat Kopienas jurisdikcija. Ja šie likumi nav saskaņoti, šādas dažādības ietekme uz norēķinu galīgumu, jo īpaši, ja konta līgumā izvēlētie likumi nesniedz aizsardzību, kas ir salīdzināma ar Norēķinu galīguma direktīvas aizsardzību, var apdraudēt visas sistēmas stabilitāti un izsaukt sistēmas riskus. Turklāt šāda dažādība un/vai trešo valstu likumu piemērošana var sarežģīt VNS vai CVD uzraudzības un regulēšanas funkciju izpildi, ko veic tās jurisdikcijas kompetentās iestādes, kurā atrodas VNS vai CVD.

12. ECB atzīst, ka praksē Kopienas VNS vai CVD var nebūt nodoma atļaut, ka tā sistēmas dematerializēto vērtspapīru īpašumtiesību aspektus reglamentē atšķirīgi likumi, jo tas ierobežotu sistēmā turēto, nodoto vai iekļāto vērtspapīru aizvietoamību, kā arī saskaņā ar Norēķinu galīguma direktīvu dalībniekiem sniegto norēķinu galīguma aizsardzību, vai atļaut, lai šos jautājumus reglamentē viens likums, kas nav sistēmu reglamentējošais likums saskaņā ar Norēķinu galīguma direktīvu. Tomēr nav garantiju, ka tas var tikt atļauts, ja Konvencija tiks parakstīta un ratificēta. Ņemot vērā šo iespēju, ECB atzīst, ka Konvencijas ietekme uz norēķinu galīgumu un saistītajiem norēķinu un kontu turēšanas aspektiem Kopienā ir pietiekami nopietna un ka tā iespējams var izsaukt ar sistēmas risku saistītus jautājumus. Šis ir papildus aspekts, kurš prasa tālāku izvērtējumu iekļaut Konvencijas ietekmes visaptverošā novērtējumā no Kopienas viedokļa (skatīt 20. punktu).

Trešo personu tiesības

13. Attiecībā uz Konvencijas ietekmi uz trešo personu tiesībām, ECB norāda, pirmkārt, ka, ja konta turētāja kreditors arestē vērtspapīrus, saskaņā ar Konvenciju noteiktie likumi noteiks arestējošā kreditora tiesību uz vērtspapīriem prioritāti un starpnieka pienākumus pret kreditoru (Konvencijas 2. panta 1. punkta d) un e) apakšpunkts). Tie paši, saskaņā ar Konvenciju noteiktie, likumi var netikt piemēroti attiecībā uz aresta jurisdikcijas un procedūras prasībām, un vēlāko piespiedu izpildi, ņemot vērā pastāvošos noteikumus vairākās dalībvalstīs, kuri paredz, ka dematerializētu vērtspapīru arestu un piespiedu izpildi reglamentē tās vietas likumi, un uz to attiecas tās vietas tiesu jurisdikcija, kurā atrodas vērtspapīri. Pat tad, ja Konvencija atstāj negrozītas aresta un piespiedu izpildes esošās jurisdikcijas un procedūras prasības, kas vēl nav pārbaudīts, Konvencija var izsaukt nozīmīgas izmaiņas tiesu praksē. Jo īpaši tā var ievērojami palielināt to gadījumu skaitu, kurās tiesai, kam ir jurisdikcija lietā par dematerializētu vērtspapīru arestu vai piespiedu izpildi, būtu jāpiemēro ārvalstu likumi, t.i., piemērojami likumi saskaņā ar Konvenciju, lai noteiktu arestējošā kreditora tiesību raksturu un prioritāti attiecībā uz arestētajiem vērtspapīriem. Konvencijas projekta autori ir atzinuši šo grūtību pastāvēšanu, norādot, ka īpašumtiesībām piemērojami likumi ir tās vietas likumi, kurā reģistrētas īpašumtiesības un kurā

tādēļ var efektīvi izpildīt rīkojumus attiecībā uz īpašumu⁽¹⁾. Cits Konvencijas ietekmes uz trešo personu tiesībām piemērs ir tiesību aktos noteikta apķīlāšana. Lai gan Konvencijas piemērošanas joma attiecas tikai uz dažiem apķīlājumiem konta turētāja starpnieka labā (Konvencijas 1. panta 2. punkta c) apakšpunkts), tā tomēr varētu ievērojami ietekmēt citu tiesību aktos noteiktu apķīlāšanu attiecībā uz dematerializētiem vērtspapīriem (piem., nodokļu apķīlāšanu), jo Konvencijas likumi noteiks, piemēram, šādu apķīlājumu prioritāti (skatīt Hāgas Konvencijas ziņojuma 1-31. punktu).

14. Turklāt, ja dematerializēti vērtspapīru darījuma puse vismaz līgumā var paredzēt pienākumu tās darījuma partnerim sniegt informāciju par likumiem, kas izvēlēti attiecīgajā konta līgumā, tad attiecībā pret trešajām personām Konvencijas sistēmai trūkst pārskatāmības. Tādām trešajām personām, kā konta turētāja kreditori, kas vēlas arestēt vērtspapīru, lai nodrošinātu to prasījumu izpildi, tiesības uz vērtspapīriem vai vismaz likumīgas tiesības pārliecināties par vērtspapīru atrašanās vietu. Turklāt, ņemot vērā iespējamus tiesību aktos noteiktus aizliegumus izpaust informāciju, ko piemēro attiecīgajam starpniekam un/vai šādi noteikumi konta līgumā, trešajām personām būs ļoti grūti pieprasīt informāciju no konta turētāja par likumiem, kas izvēlēti līgumā starp konta turētāju un tā starpnieku. Lai gan arī saskaņā ar tiesību normu kolīziju sistēmu, kas pamatota uz konta atrašanās vietu, trešajām personām ne vienmēr ir viegli noteikt, kur to parādnieki tur dematerializētu vērtspapīru kontus, Konvencijas brīvas izvēles sistēma nozīmē to, ka dematerializētiem vērtspapīriem piemērojami likumi trešo personu tiesību izpildes mērķiem, piem., izmantojot arestu, būs atkarīgi no tāda subjektīva kritērija, kā piemērojami likumi, kas bieži vien izvēlēti konfidencialā līgumā, kas var pat tikt grozīts, lai mainītu šos likumus, un mainīsies atbilstoši šim kritērijam (Konvencijas 7. panta 1. punkts). Konvencijas iespējamā ietekme uz trešo personu tiesībām un tiesisko paļāvību, kas izskaidrota šajā un iepriekšējos punktos, ir vēl viens iemesls veikt iepriekšēju Konvencijas ietekmes novērtējumu (skatīt 20. punktu).

Vērtspapīru materiālo tiesību saskaņošana

15. Konvencijā noteiktā tiesību normu kolīzijas noteikuma iespējamās juridiskās noteiktības sekas nerastos, ja materiālās tiesības attiecībā uz starpnieka turētu dematerializētu vērtspapīru turēšanu, nodošanu un izmantošanu nodrošinājumam būtu vienādas visā Kopienā vai, ja piemēro trešās valsts likumus, globālā līmenī. Tādēļ ECB atzīst, ka, lai gan saskaņoti, skaidri un efektīvi tiesību normu kolīzijas noteikumi neapšaubāmi veicina neskaidrību novēršanu pārrobežu, daudzpakāpju dematerializētu vērtspapīru turējumu kontekstā, tiesību normu kolīziju reforma ideālā gadījumā būtu jāuzskata par daļu no plašākas reformas, kas aptver arī materiālo tiesību aspektus. Šāda materiālo tiesību reforma un saskaņošana patiesi samazinātu līgumiskas piemērojamo likumu izvēles ietekmi. Šajā sakarā ECB ļoti atzinīgi novērtē Eiropas Komisijas ES tīrvērtes un norēķinu juridiskās noteiktības grupas (tālāk tekstā – “Juridiskās noteiktības projekts”) izveidi un darbību, kas sniedz vienreizēju iespēju apvienot abas reformas un rast vienotu, saskaņotu risinājumu, uz kuru aicina Komisija. Turklāt, ņemot vērā arvien integrētākos pasaules finanšu tirgus, ECB rūpīgi seko *Unidroit* darbam, saskaņojot dematerializētu vērtspapīru materiālās tiesības ar “Konvencijas par pamatnoteikumiem attiecībā uz starpnieku turētiem vērtspapīriem pagaidu projekts” palīdzību (tālāk tekstā – “*Unidroit* konvencija”). Šajā sakarā jānorāda, ka *Unidroit* arī atzīst atsevišķas tiesību normu kolīziju reformas nepiemērotību, norādot, ka, “pat pastāvot skaidriem

⁽¹⁾ Skatīt Ekspertu darba grupas ziņojumu (2001. gada 15. līdz 19. janvāris) un saistīto neoficiālo darbu, kuru veicis Starpnieku turētu vērtspapīru atsavināšanai piemērojamo likumu Pastāvīgais birojs, 17. lpp.

un uzticamiem tiesību normu kolīzijas noteikumiem, ir iespējams, ka vienas vai vairāku jurisdikciju likumi reglamentē vienu situāciju [...], tādēļ tiesību normu kolīziju analīze ne vienmēr sniegs vienu atbildi uz katru kopējā konteksta aspektu” (skatīt *Unidroit* konvencijas projekta paskaidrojuma projekta 10. lpp.); skatīt arī 17. punktu. Ņemot vērā esošos kopienas tiesību aktus šajā jomā, ECB nav pārliecināta, ka Kopienai ir neatliekama vai steidzama vajadzība pieņemt Konvenciju, un iesaka vismaz Kopienas līmenī sinhronizēt tiesību normu kolīziju noteikumu saskaņošanu un materiālo tiesību saskaņošanu.

Citu likumu ietekme

16. Vēl viens elements, kas attiecas uz juridisko noteiktību ir tas, ka Konvencija pati par sevi negarantē, ka tikai viens likums tiks piemērots tās aptvertajiem jautājumiem. Konvencija nosaka, ka var atteikties saskaņā ar Konvenciju noteiktā likuma piemērošanu, ja šādas piemērošanas sekas, nepārprotami būtu pretrunā ar Konvenciju lūgta piemērot Konvenciju, valsts sabiedriskajai kārtībai (Konvencijas 11. panta 1. punkts, kas satur tradicionālo “sabiedriskās kārtības” izņēmumu). Turklāt Konvencija neaizliedz tiesas valsts noteikumu piemērošanu, kas neatkarīgi no piemērojamā likuma jāpiemēro arī starptautiskām situācijām (Konvencijas 11. panta 2. punkts, kas satur tradicionālo “obligāto likumu” izņēmumu). Neatkarīgi no šādas sabiedriskās kārtības vai obligāto likumu ieviešanas ierobežojumiem saskaņā ar Konvencijas 11. panta 3. punktu, ir apšaubāms, vai tiesas tikai “ārkārtīgi retos gadījumos” (skatīt Hāgas konvencijas ziņojuma 11-1. punktu) atceļ vai ierobežos atbilstoši Konvencijai noteiktā likuma piemērošanu saskaņā ar tās 11. panta 1. un 2. punktu. Piemēram, jurisdikcija, kurā atrodas VNS vai CVD, var noteikt šādus obligāti ievērojamus likumus, lai, cita starpā, nodrošinātu, ka vērtspapīru infrastruktūras pamatā esošā juridiskā un operacionālā sistēma, ietverot vērtspapīru kontus, ir stabila un efektīva.
17. Vispārīgi runājot un neatkarīgi no tiesas Konvencijas 11. panta 1. vai 2. punkta ieviešanas, ECB norāda, ka daudzās jurisdikcijās ievērojams citu likumu skaits, kuri attiecas uz dažādiem ar vērtspapīriem un/vai vērtspapīru kontiem saistītiem jautājumiem un kuri bieži vien ir publisko tiesību jomas likumi, atsaucas uz to piemērošanu atkarībā no vērtspapīru un vērtspapīru kontu atrašanās vietas. Saskaņā ar pašreizējiem Kopienas tiesību aktiem attiecībā uz vērtspapīru īpašumtiesību aspektiem atrašanās vietas likumi sakrīt ar likumiem, kuri reglamentē šos īpašumtiesību aspektus. Aizstājot pašreizējo sistēmu ar Konvencijas sistēmu, šie citi likumi un Konvencijas likums var tieši vai netieši viens ar otru saskarties pat tad, ja šie citi likumi neattiecas uz Konvencijas 2. panta 1. punktā uzskaitītajiem jautājumiem. *Unidroit* arī apstiprina šo iespēju: “piem., tiesību normu kolīziju noteikumi var attiekties vai neattiekties uz līgumtiesībām, komerciesībām, maksātspējas likumiem, īpašumtiesībām un vērtspapīru likumiem, un tiesību normu kolīziju noteikumi var konkrētos aspektos norādīt uz dažādām jurisdikcijām [...] Tomēr iepriekš neparedzēti trūkumi likumdošanā, neskaidrības, sarežģījumi vai ierobežojumi var kavēt drošu juridisko rezultātu vismaz pienācīga laika robežās. Trūkumi vienā vietējā tiesību sistēmā var radīt grūtības attiecībā uz citu likumu reglamentētiem aspektiem utt. Tādējādi var teikt, ka pārrobežu turējumi un atsavināšanas var vairot juridisko nenoteiktību (skatīt *Unidroit* konvencijas projekta paskaidrojuma projekta 10. lpp). Šī saskarsme var, piemēram, būt saistīta ar ECB veikto statistikas informācijas vākšanu” (skatīt Statūtu 5. pantu), kura cenšas samazināt ziņošanas formalitātes pastāvošajā juridiskajā sistēmā un kuras gadījumā pašreizējo tiesību normu kolīziju noteikumu grozīšana varētu ietekmēt vērtspapīru pārrobežu darījumu un pozīciju ziņošanu. Iespējamā šādu attiecību pastāvēšana starp tiesību normu kolīziju noteikumiem un citiem attiecīgajiem likumiem tāpat norāda uz vajadzību veikt iepriekšēju visaptverošu Konvencijas ietekmes novērtējumu Kopienā un materiālo tiesību saskaņošanu (skatīt 20. punktu).

Atteikšanās iespēja

18. Visbeidzot ECB norāda uz to, ka Hāgas konvencijas ziņojuma 1-37. punktā minēta iespēja dažām īpašām VNS un CVD izvēlēties atteikties no Konvencijas piemērošanas, ņemot vērā noteiktus apstākļus saskaņā ar Konvencijas 1. panta 5. punktu, var būt nozīmīga citām līdzīgām sistēmām. Šis atteikšanās izvēles ietekme uz VNS darbību un VNS turētajiem dematerializētajiem vērtspapīriem vēl nav analizēta un tāpēc ir papildus jāizvērtē.

Noslēguma apsvērumi

19. Tā kā šī apspriešanās attiecas uz jautājumu par to, vai Kopienas vārdā ir jāparaksta starptautiska konvencija, šis atzinums izsaka tikai vispārīgus novērojumus, kas ir tieši saistīti ar ieteikumu Padomei apstiprināt vai neapstiprināt Konvencijas parakstīšanu. ECB ir papildus juridiskas un tehniskas piezīmes par Konvenciju, bet ECB uzskata, ka šīs piezīmes būtu piemērotākas izskatīšanai Kopienas veiktā ietekmes novērtējumā.
20. Apkopojot iepriekš minēto, pašreizējie Kopienas tiesību akti par piemērojamo likumu attiecībā uz starpnieku turētu daudzpakāpju dematerializētu vērtspapīru turēšanu, nodošanu un izmantošanu nodrošinājumam bija juridiskās noteiktības un aizsardzības pret sistēmas riskiem uzlabojums visā Kopienā. Konvencija piedāvā vienu no iespējamām pieejām, kā risināt pamatotās bažas par dažām grūtībām arvien integrētākā pasaules finanšu sistēmā skaidri noteikt vērtspapīru konta atrašanās vietu tiesību normu kolīzijas mērķiem. ECB atbalsta mērķi izveidot vispārēji piemērojamu tiesību normu kolīzijas metodi šajā jomā, bet, ņemot vērā Konvencijas iespējamo ietekmi un pašreizējos Kopienas tiesību aktus, tomēr atzinīgi novērtētu visaptverošu iepriekšēju Konvencijas ietekmes uz Kopienas novērtējumu. ECB un Eurosistēma, kurām Konvencijas sistēmiskā riska aspekti ir ārkārtīgi nozīmīgi, ir gatavas sniegt ieguldījumu šādā novērtējumā, kas būtu daļa no Eurosistēmas uzdevumiem saskaņā ar Līguma 105. panta 5. punktu. Šo novērtējumu būt jāveic pirms diskusijas par iespējamu parakstīšanu, ņemot vērā, ka esošā Kopienas sistēma ir pietiekami apmierinoša un neprasa steidzamu vai neatliekamu Konvencijas parakstīšanu. Šis novērtējums nav pretrunā ar Kopienas iniciatīvām tūrvērtē un norēķinu jomā un vajadzībai steidzami reformēt un saskaņot dematerializēto vērtspapīru materiālās tiesības, kas veicinātu finanšu integrāciju Kopienā.

Frankfurtē pie Mainas, 2005. gada 17. martā.

ECB priekšsēdētājs
Jean-Claude TRICHET